

Asia: VN/16546/2022

Itäisen Suomen elinvoimaa vahvistavien toimenpiteiden selvittäminen

Näkemykset itäisen Suomen elinvoimasta

1. Mitkä ovat merkittävimmät muutokset toimintaympäristössäsi sodan alkamisen jälkeen? (mikäli mahdollista perustele esim. tilastotiedoin ja tutkimusten valossa)

Puutteellisen julkisen liikenteen ja pitkien matkojen takia polttoaineen hinnan nousu heikentää yritysten kilpailukykyä ja tuntuu yksityishenkilöiden kukkarossa. Lisäksi polttoaineiden hinnannousu on tuonut uuden vaikutuksen maakuntakenttien lentoliikenteeseen, sillä mm. Kemi-Tornion lentokentän lentoja on päätetty vähentää hinnannousun vuoksi.

Logistiset haasteet kohottavat tuotantokustannuksia ja syövät yritysten kannattavuutta. Logistiikkakustannusten nousu heikentää erityisesti vientiteollisuuden kilpailukykyä ja rasittaa kuljetusyrityksiä ja -yrittäjiä. Pohjoisessa Ruotsin suunta on logistisesti tärkeä ja tavaraa liikkuu myös sen kautta. Näiden yhteyksien kehittämällä vahvistettaisiin koko Suomen huoltovarmuutta, kun riippuvuus Itämeren laivaliikenteestä samalla pienenis.

Nato-jäsenyys lisää entisestään Suomen merkitystä ja painoarvoa transatlanttisessa puolustusyhteistyössä sekä normaali- että poikkeusoloissa. Nato- jäsenyyden myötä Lappiin odotetaan tulevan lisää sotilaallista aktiviteettia. Esimerkiksi Rovajärven harjoitusalueen käytön ennakoitaan lisääntyvän. Logistiset tekijät vaikuttavat myös turvallisuuteen näkyen mm. siinä, että Pohjois- Atlantin meriyhteyksien ja Suomen arktisten lähialueiden merkitys on kasvamassa ja sotilaallinen toiminta alueella on lisääntynyt. Siksi on tärkeää, että muun liikkuvuuden lisäksi sotilaallisen liikkuvuuden toimintaedellytykset luodaan Suomessa mahdollisimman suotuisiksi.

Puunkorjuun ja kaivostoiminnan lisääntymisellä on vaikutusta kuljetusalan lisäksi tiestön ja rautateiden kuntoon. Alueilla on suuri huoli siitä, miten rahoitusta riittää alemman tieverkon kunnossapitoon. Sota ja venäläisestä energiasta irtautuminen vauhdittaa Suomen vihreää siirtymää. Energiatalouden teknologisen muutoksen rinnalla vihreä siirtymä lisää tarvetta myös osaamisen kasvattamiseen ja uusien innovaatioiden kehittämiseen. Lapin elinkeinoelämän potentiaali on vihreässä siirtymässä huomattava ja sen merkitys korostuu uudessa tilanteessa. Esimerkiksi kaivoshankkeiden ennakoitaan etenevän uudessa tilanteessa. Kriittisiä Lapista saatavia mineraaleja ovat mm. nikkeli, kupari ja koboltti. Fosfaatti (Soklin kaivos) puolestaan on tärkeä lannoiteteollisuudelle ja siten huoltovarmuudelle.

Alueella panostetaan tuulivoimaan vahvasti ja myös vesivoimaa tullaan hyödyntämään aiempaa enemmän. Tuulivoiman hyödyntämismahdollisuuksiin vaikuttaa mm. Puolustusvoimien suojavyöhykkeet.

Myös vetytalouden kehittymistä ovat vauhdittaneet nykyinen geopoliittinen tilanne ja tarve vähentää tuontienergiariippuvuutta. Tuorein uutinen aiheeseen liittyen on, että Suomeen perustetaan kansallinen vetyverkko, joka osaltaan vauhdittaa vähähiilisen vedyn hyödyntämistä teollisuudessa, liikenteessä ja energiamarkkinoiden, erityisesti sähkömarkkinoiden tasapainottamisessa. Vihreän siirtymän vauhdittuminen näkyy myös Perämeren rannikkoseudun vetytalousaluesuunnitelmissa ("vetytalouden piilaakso" – Kokkola-Tornio-Ruotsi).

Kotimaisen puun kysyntä on jo kasvanut, kun puun tuonti Venäjältä on loppunut. Kysyntä on lisääntynyt myös muiden Venäjältä tuotujen raaka-aineiden osalta. Haasteita voi olla siinä, löytyykö alueelta riittävästi tekijöitä ja kalustoa kotimaisen puuraaka- aineen keräämiseen samalla, kun polttoainekustannukset ovat nousseet huomattavasti.

Lapissa venäläinen puu on näkynyt yksittäisten kuntien ja Stora Enson lämmöntuotannossa. Muuten metsätalouskentässä venäläisen puun korvaaminen kotimaisella ei näyttäisi muodostuvan esteeksi. Kotimaisen puun käyttö lisääntyy. Turpeen energiakäytöstä luopuminen nopealla aikataululla tuo arktiselle alueelle riskin kaukolämpöverkoston toiminnalle ja energian hinnalle. Kansallisesti on varmistettava, että energiakustannukset pystytään pitämään kohtuullisissa rajoissa.

Kannattavuuskriisissä jo ennestään ollut alkutuotanto kärsii voimakkaasta tuotantopanosten hintojen noususta, vaikka tuottajahinnat ovatkin kasvaneet alkuvuoden aikana ja jatkanevat edelleen kasvuaan. Sota nopeuttaa toimialan ääripäiden eriytymistä: heikompia tiloja kaatuu samalla kun vahvat toimijat pystyvät ennakoimaan esim. materiaalihankintoja ja kasvattamaan toimintaansa. Huoltovarmuuden nimissä huolta herättääkin keskittyvä alkutuotanto: hajautettu malli ei olisi niin haavoittuva kriisitilanteissa.

Lappilaisilla yrityksillä ei ole vahvoja kytkentöjä Venäjälle, ja kokonaiskuvassa alueella on vain vähän vientiä itänaapuriiin. On kuitenkin yksittäisiä yrityksiä, joille pakotteilla ja vastapakotteilla on huomattavia vaikutuksia. Lisäksi on joitakin kymmeniä yrityksiä, joilla vienti/tuonti on ollut pieni osa liiketoimintaa ja joiden kaupankäyntiin sota vaikuttaa negatiivisesti. Suoria vaikutuksia on ollut mm. rakennusallalla ja joidenkin tuotteiden myynnissä.

Matkailualalle sodalla on ollut vaikutuksia ja matkoja Suomeen on peruttu. Mitä kauempaa Suomea katsotaan, sitä enemmän Venäjän raja näyttää uhkana. Itärajan eksotiikka, jota matkailussa on aiemmin pystytty hyödyntämään, on Venäjän aloittaman sodan myötä muuttunut käänteiseksi.

Venäläisten matkailijoiden osuus ja merkitys Lapin matkailussa on pieni. Sen sijaan aasialaismatkailijat ovat Lapin matkailuelinkeinolle tärkeä ryhmä, joiden määrä väheni jo korona-aikana. Nyt sota vaikeuttaa lentoyhteyksiä ja vaikuttaa edelleen Aasian suunnalta tulevaan turismiin.

2. Mistä löytyvät itäisen Suomen uudet elinvoiman lähteet?

Vihreää siirtymää vauhdittavista teollisen mittakaavan hankkeista, innovaatioista ja uudesta teknologiasta. Uusiutuvan energian innovaatiot, tuotanto, siirto ja varastointi tulevat olemaan tärkeässä roolissa. Kriittisten mineraalien saatavuuden varmistaminen ja arvoketjujen kehittäminen yhteispohjoismaiseksi vahvaksi akkuklusteriksi luo valtavia mahdollisuuksia. Biopohjaisten tuotteiden kehittäminen ja metsien kestävästä käytöstä huolehtiminen luovat pohjaa uudelle liiketoiminnalle. Matkailun rooli kasvaa ja sen pitkäjänteinen kehittäminen verotuksella, investointituilla ja saavutettavuuden varmistamisella on avainasemassa (mm. lentoliikenne, lentokenttäverkostosta huolehtiminen tulevaisuuden sähköisen lentämisen mahdollistamiseksi).

3. Esittele kolme vaikuttavinta ratkaisua perusteluineen itäisen Suomen elinvoiman lisäämiseksi

- Riittävien aluekehitysresurssien varmistaminen ja kohdentaminen alueelle: jäädytettyjen CBC-ohjelmien rahojen siirto ITI – strategian kautta kansalliseen alue- ja rakennepolitiikan ohjelmaan tai itsenäisenä alaohjelmana Interreg Aurora – ohjelmaan + erillinen kansallinen rahoitus itäiselle Suomelle kohdennettuna yritys- ja investointitukivälineeksi. Näillä välineillä voidaan alueiden tarpeet huomioiden kohdennetusti auttaa alueen toimijoita ja elinkeinoelämää sopeutumaan muuttuneeseen tilanteeseen, kehittämään osaamista ja löytämään uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

-Itä- ja Pohjois-Suomen elinkeinoelämän logistiikan tarpeiden uudelleenkartoitus ja nopea, erillinen investointiohjelma resurssineen Liikenne 12 ohjelman täydennykseksi. Tämä tulisi toteuttaa yhdessä Ruotsin ja Norjan kanssa niin, että Suomen liikennejärjestelmä kytketään tehokkaasti maarajojen kautta eurooppalaiseen verkkoon ja satamapasiteettiin (Narvik). Tällä voidaan varmistaa alueen vientiteollisuuden kilpailukykyä, parantaa elinkeinoelämän tarvitsemien komponenttien ja raaka-aineiden saatavuutta ja samalla parantaa koko maan huoltovarmuutta.

-Nopeasti valmisteltu kansallinen teollisen vihreän siirtymän ohjelma ml. kansallinen mineraaliohjelma ja riittävät resurssit sen toimeenpanoon. Luvituksen helpottaminen, ekologisen kompensaaion käyttöönotto (ml. valtion maat). Näillä toimenpiteillä vauhditettaisiin paitsi kansallisesti, niin myös Eurooppa -tasolla merkittävän vihreän siirtymän teollisuudenalan kehitystä Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Ekdahl Päivi
Lapin liitto